

Філат Т. В., Сербіненко Л. М., Сидора М. Ю., Запорожець О. С.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРИ РОБОТІ ЗІ СТУДЕНТАМИ РІЗНИХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ

Навчання мови іноземних студентів є фундаментом, на якому базується подальше вивчення теоретичних і фахових дисциплін. Успішне оволодіння мовою – беззаперечна умова якісної підготовки майбутнього лікаря. На думку акад. Г.В. Дзяка, студент (лікар) повинен спілкуватись з пацієнтом (хворим) його рідною мовою, що дозволить краще зрозуміти скарги хворого, побачити повну картину захворювання, більш точно поставити діагноз і обрати правильну тактику лікування. Адже будь-які клінічні, лабораторні дослідження не можуть бути вичерпними, поки лікар не зрозуміє суб'єктивний стан хворого, що можливо лише за умови досконалого володіння мовою пацієнта.

Отже, в медичному ВНЗ питання навчання мови – першочергові. Якщо в інших спеціальностях мовні нюанси та особливості перекладу не відіграють досить суттєвої ролі, то в лікуванні кожна неточність у перекладі й розумінні скарг, стану хворого може призвести до тяжких наслідків.

Навчання української (російської) мови, як і будь-якої іноземної, включає декілька етапів. По-перше, це слухання незнайомого тексту з попереднім аудіюванням незнайомих слів. При цьому традиційно вважається, що тлумачення нових слів для англомовних студентів треба давати з перекладом на національну (англійську) мову слухача підготовчого відділення чи студента. Це не завжди правильний шлях. Багаторічний досвід засвідчує, що викладач, який не володіє англійською мовою, інколи досягає кращих результатів, ніж викладач, який знає рідну мову студента. Тому суперечним уявляється положення науковців Одеського національного університету про те, що "для посилення ефекту структура іноземної мови пояснюється рідною мовою студента" [1]. Хоча можна цілком погодитись з іншим положенням: "Статистичні дані при проведенні експериментів зі студентами показують, що

чим більше іноземного матеріалу студенти прочитали, тим значніші їх успіхи в розумінні й спілкуванні іноземною мовою, яка вивчається" [1].

Заперечення викликає гіпотеза про те, що "читання в класі й вдома повинно відбуватись зорозво без вимови слів, щоб увага зосереджувалась на загальному (не дослівному) розумінні речень, висловів або частин тексту і вільному їх перекладі рідною мовою. Цей метод передбачає, що, коли студент протягом двох років прочитає близько 1000 сторінок іноземного тексту, він одержить оперативне знання мови, яка вивчається" [1]. Вважаємо, що читання повинно супроводжуватись повторенням нових слів. А читання вголос – ефективніший шлях, ніж "читання очима" без вимови та повторення слів.

По-друге, вивчення нових слів супроводжується залученням студентів до монологів та діалогів, що не тільки включає асоціативне мислення, а й дає вихід на кінцеву мету навчання – вільне володіння мовою, вміння спілкуватися. Викладач моделює ситуації, коли студент не боїться зробити мовленнєву чи граматичну помилку. Функція педагога-мовника – виправити помилки та закріпити у студента бажання "висловитись", залучаючи нові слова та граматичні конструкції.

По-третє, важливим є формування у студентів навичок грамотного письма: виконання граматичних вправ, написання диктантів, міні-творів. Треба враховувати й особливості різних національних груп: якщо індуся поважно ставляться до письмових класних і домашніх завдань, то студенти з арабських країн часто ігнорують письмові роботи, що, безумовно, негативно впливає на рівень їх грамотності. Китайці взагалі бачать у постійному письмовому повторенні слів єдиний можливий шлях запам'ятовування, ігнорують аудіювання, точніше, ставляться до нього з побоюванням. Наслідком цього є те, що сумлінні студенти з Китаю граматичні письмові завдання виконують на відмінно, а говорити, як правило, починають лише в кінці другого навчального року. Все це треба врахувати при складанні робочих планів, бо зменшення кількості годин з мови для китайських студентів призводить до незадовільного засвоєння фахових дисциплін, а незнання мови, якою викладають предмети, –

шлях до погіршення успішності, академічних заборгованостей і, врешті-решт, професійної непридатності в майбутньому.

Від студентів медичних ВНЗ особливої уваги вимагає робота з медичним текстом. Спочатку – це міні-тексти з дисциплін, безпосередньо пов'язаних з медициною (біологія, анатомія, гістологія тощо). У Дніпропетровській медичній академії на підготовчому відділенні та першому курсі пропонуються такі міні-тексти медичної спрямованості: "Скелет і череп", "Суглоби, м'язи", "Нервова система і мозок", "Кровообіг", "Органи травлення", "Органи виділення", "Волосся і нігті", "Органи дихання" та інші. Розмір тексту поступово збільшується, а його складність зростає. Застосовується загальний принцип навчання: від простого – до складного.

Серед усіх груп іноземних студентів найбільш мотивованими до вивчення української (російської) мови виявляються арабські. Багато з них бачать термін навчання у ВНЗ України як час, відведений на те, щоб спробувати заборонене вдома: дружба з дівчатами, нічне життя. Особливо перші роки навчання, коли за програмою не викладаються спеціальні дисципліни. Тому серед студентів змішаної англомовної групи саме араби першими намагаються спілкуватись на немовних дисциплінах новою для них рідною мовою викладача. У той час як інші обмежуються лише привітанням.

Досвід роботи з іноземними студентами свідчить, що в інтернаціональних групах вивчення мови країни навчання досягає вищого рівня, ніж у групах, які складаються з представників однієї нації. Пояснити це можна тим, що для вирішення будь-яких питань, які виникають у процесі навчання саме всередині групи (навчально-організаційних, соціальних, побутових), студенти різних національностей вимушені застосовувати спільну мову-посередник (мову навчання), адже інакше не зможуть знайти порозуміння зі своїми однокурсниками та адаптуватись до умов та вимог навчального процесу. Окрім того, відсутність спільної мови вимагає від студентів спілкування українською (російською), що значно сильніше мотивує "дух суперництва". Студенти ж однорідної за національною приналежністю групи не мають нагальної

необхідності спілкуватись між собою українською (російською) мовою, що позбавляє їх одного з важливих елементів мотивації до удосконалення мовної підготовки.

Традиційно вважають, що "індуси малоініціативні й роботи уникають... Індус у команді, за рідким винятком, – «слабка ланка»" [2]. Аксиома образлива і для індусів, і для викладачів, які працюють з ними і встигли полюбити студентів з Індії, незважаючи на деякі негативні риси їх характеру. Хоча можна цілком погодитись з іншим положенням: "Індуси дуже товариські й доброзичливі люди, доброзичливість – явно національна риса. У команді добре мати одного індуса – він покращує атмосферу..." [2].

Індуси настільки доброзичливі та позитивні у своєму світосприйманні, що хочеться оминати негативні риси їх характеру: лінощі та малоініціативність. Серед індусів зустрічаються надзвичайно успішні та наполегливі студенти. А дружелюбність та доброзичливість виділяють їх серед інших студентів. З індусами приємно працювати. І особливості національного менталітету треба підпорядковувати шляхетній справі вивчення мови та пошуку нових ефективних методів навчання.

Навчання в індійській школі, як правило, починається о 8⁰⁰-8³⁰ з молитви. Запізнитися на молитву – піти проти основних постулатів філософії та культури індійського суспільства. Тому це буває вкрай рідко. Тим більше вимагає дослідження питання, чому виховані в такій строгості та необхідності дотримування дисциплінарних канонів студенти миттєво адаптуються до негативної поведінки студентів із арабських країн, для яких запізнення на заняття – норма. Вчені, які досліджують менталітет індусів, констатують: "Виховувати своїх дітей індуси починають фактично з народження. Головне, чого тут вчать, – це терпіння та вміння жити в гармонії із собою та навколишнім світом. Батьки намагаються прищепити своїй дитині добре ставлення не тільки до людей. Тут вчать поважати природу, тварин і рослини. У свідомість дітей вносять: не завдавай шкоди. Тому в індійських дітей не прийнято бити собак або розоряти пташині гнізда. Дуже важлива якість – це

самовладання. Дітей з ранніх років вчать стримувати свої емоції, придушувати гнів і дратівливість" [3]. Думаємо, ці особливості характеру індусів (тонка психологічна організація, вміння жити в гармонії та гармонічні стосунки з навколишнім середовищем, позитивне ставлення до людей) треба враховувати в навчанні студентів. Тому тексти для читання, граматичний та морфологічний матеріал намагаємось дібрати у такий спосіб, щоб студент був зацікавлений у читанні, вивченні нових слів, бажав висловити особисту думку, переказати запропонований текст. Саме такими є тексти, які розповідають про історію Індії, творчий шлях видатних письменників, політичних діячів, космонавтів, вчителів, спортсменів тощо. Наприклад: "Індіра Ганді – перша жінка прем'єр-міністр Індії", "Делі – столиця сучасної Індії", "Цікава Індія", "Ашварія Рай – символ Індії", "Зуль", "Пріанка", "Рабіндранат Тагор", "Ракеш Шарма – перший космонавт Індії".

Особливу зацікавленість викликають матеріали про індійські святині та образ життя: "День Матері в Індії", "Дівалі – фестиваль вогнів в Індії", "Аюрведа", "Сімейні традиції Індії", "Побут індусів", "Система освіти в Індії".

А тексти, присвячені найбагатшим людям Індії ("Найбагатші люди Індії"), перечитують декілька разів, чого не зустрінеш у мусульманській аудиторії. Виникає враження, що мільярдери Індії – національні герої країни, що, безумовно, пов'язано з їх менталітетом: індуси позбавлені заздрощів, гармонійні у своєму ставленні до багатства. Їх улюблений постулат – "Багатство – в бідності" [4].

Від поваги до національних цінностей іде й бажання більше дізнатися про національні святині України. Цікаво, що на початковому етапі Україна для індусів асоціюється лише з іменем футболіста Андрія Шевченка. Тому тематичний матеріал намагаємось дібрати у такий спосіб, щоб уявлення про Україну було найповнішим. Це тексти, присвячені українським звичаям, визначним пам'яткам, театрам, вченим, письменникам, артистам тощо. Наприклад: "Київ – столиця України", "Головні пам'ятки Києва", "Дніпро – місто майбутнього", "Перший професійний театр України", "Українські пісні і

танці", "Євген Патон – гордість української науки", "Ліна Костенко", "Святослав Вакарчук", "Легенди українського спорту", "Українська сім'я".

Мовна підготовка іноземних студентів – обов'язкова умова їх подальшого успішного навчання та гармонійної адаптації до умов та правил життя в Україні. Навчаючи громадян з інших країн, необхідно не лише використовувати всі здобутки методики викладання, а й враховувати особливості національного характеру різних груп студентів та застосовувати диференційований, гнучкий підхід до організації навчального процесу, намагаючись максимально ефективно використовувати позитивні національні риси та етично оминати ті особливості, які шкодять успішному навчанню, зокрема вивченню мови.

Література

1. Костюк Н.О., Халилов А.Ш., Шип И.В. Особенности преподавания иностранных языков в школах и университетах США // Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова. Педагогические науки. – Вып. 5. Современные методы преподавания [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Pedagogica/5_57175.doc.htm.
2. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://psilonsk.livejournal.com/13746/html>.
3. Електронний ресурс – Режим доступу: http://www.moya-planeta.ru/travel/view/kak_vospityvajut_detej_v_raznyh_stranah_10992/.
4. Александр Шабсис. Интернет-газета "Континент" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kontinentusa.com/o-finansovoj-filosofii-bogatyh-i-bednyh/>.